

Studiul preliminar asupra unui eșantion faunistic provenit din situl de la Babadag (cultura Babadag)

Simina Stanc, Sorin-Cristian Ailincăi***

Abstract: The analyzed fauna remains come from the Babadag settlement (Babadag culture) and belong to fish, reptiles, birds and mammals. The most numerous fragments belong to mammals, both domestic and wild.

The identified domestic mammal species are: cattle (*Bos taurus*), sheep (*Ovis aries*), goat (*Capra hircus*), horse (*Equus caballus*), pig (*Sus domesticus*), dog (*Canis familiaris*). The identified wild mammal species are: red deer (*Cervus elaphus*), wild boar (*Sus scrofa*), roe deer (*Capreolus capreolus*), aurochs (*Bos primigenius*), hare (*Lepus europaeus*), wolf (*Canis lupus*) and fox (*Vulpes vulpes*).

Rezumat: Resturile faunistice analizate provin din situl de la Babadag (nivel cultura Babadag) și aparțin mai multor grupe faunistice: pești, reptile, păsări și mamifere. Cele mai numeroase fragmente sunt de la mamifere, atât domestice, cât și sălbatice. Speciile de mamifere domestice identificate sunt: vită domestică (*Bos taurus*), oaie (*Ovis aries*), capră (*Capra hircus*), cal (*Equus caballus*), porc (*Sus domesticus*), câine (*Canis familiaris*). Speciile de mamifere sălbatice identificate sunt: cerb (*Cervus elaphus*), mistreț (*Sus scrofa*), căprior (*Capreolus capreolus*), bour (*Bos primigenius*), iepure (*Lepus europaeus*), lup (*Canis lupus*) și vulpe (*Vulpes vulpes*).

Key words: archaeozoology, Early Iron Age, Lower Danube, Babadag culture, quantification.

Cuvinte cheie: arheozoologie, perioada timpurie a epocii fierului, Dunărea Inferioară, cultura Babadag, cuantificare.

Introducere

Începute în 1962, cercetările arheologice de pe dealul *Cetățuia* de la Babadag au continuat până în 2010, furnizând importante date despre evoluția comunităților umane ce populau teritoriul istro-pontic în primele secole a mil. I a.Chr. Așezarea este situată la cca. 2,5 km nord-est de orașul Babadag, pe malul lacului cu același nume, la cca. 30 m spre est de vărsarea pârâului Tabana. Aceasta ocupa un

* Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Facultatea de Biologie, Platforma ARHEOINVEST, Bd. Carol I, 20A, 700505, Iași, România; e-mail: simina_stanc@yahoo.com

** Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Str. Progresului, nr. 32, 820009, Tulcea, România; e-mail: sailincai@gmail.com

promontoriu cu vizibilitate perfectă asupra lacului și a zonei ocupate în prezent de oraș. Poziția strategică era întărită și de prezența văii probabil inundabile și mlăștinoase în trecut, care permitea accesul doar prin partea de nord-vest. Accesul devenea și mai greu datorită impresionantului șanț de apărare care o înconjura. Cronologia sitului se desfășoară probabil pe întreaga perioadă de evoluție a culturii Babadag. În linii mari, putem data locuirea de tip Babadag de aici în intervalul cuprins între sfârșitul sec. XI/începutul sec. X a.Chr. și sfârșitul sec. VIII/începutul sec. VII a.Chr.¹

Deși nu s-a bucurat de o abordare interdisciplinară, din situl de la Babadag a fost deja analizat un lot de resturi osteologice animale provenit din săpăturile mai vechi efectuate de Sebastian Morintz. Pe baza materialului avut la dispoziție, Sergiu Haimovici a putut determina 504 resturi osteologice a căror analiză a condus la realizarea unui prim studiu arheozoologic referitor la așezarea de la Babadag² și care completează cumva cele alte câteva date provenite în urma analizei faunei din siturile de la Rasova³, Revărsarea–Dealul Tichilești sau Telița–Amza⁴.

Noi date arheozoologice

Publicarea monografică a cercetărilor de la Babadag impune, pe lângă analiza cantității mari de artefacte, și studiul unui bogat material faunistic ce provine atât din cercetările mai vechi, cât și din cele mai noi. Din acest sit, în decursul timpului, a fost adunată o cantitate mare de resturi faunistice, reprezentate de oase, dinți izolați, procese cornulare, plăcuțe dermice. Aceste resturi provin de la pești, reptile, păsări și mamifere (Tabelul 1), cea mai mare parte dintre ele reprezentând resturi menajere și numai o mică parte (de exemplu resturile de la broaștele țestoase și om) ajungând accidental în sedimentul așezării.

Prezenta notă se dorește a fi un studiu preliminar, bazat pe analiza arheozoologică a 2848 resturi animale, la care se adaugă și un os uman. Aceste resturi faunistice provin din campaniile efectuate în anii 2002, 2003, 2004 și 2008 și au fost adunate din Casetele 5-9, corespunzând întregii perioade de evoluție a sitului.

¹ Despre cronologia absolută și relativă a sitului de la Babadag vezi: Morintz 1964; Morintz 1987; Hänsel 1976; Jugănaru 2005; precum și noi propuneri de cronologie – Ailincăi 2011; Ailincăi 2013.

² Haimovici 2008.

³ Vasilescu-Ureche, Haimovici 1976.

⁴ Haimovici, Bodi 2003.

Cele mai multe resturi aparțin mamiferelor; din totalul de 2698 resturi de mamifere, 1366 nu au fost identificate până la nivel de specie datorită fragmentării puternice, ele reprezentând fragmente de oase lungi, late, craniu, vertebre și coaste.

Lista speciilor de mamifere este diversă, incluzând atât mamifere domestice, cât și sălbatice. Cea mai mare parte dintre resturi (92,5%) provin de la mamiferele domestice, fiind identificate următoarele specii: vită, oaie, capră (Fig. 1), cal (Fig. 2), porc (Fig. 3), câine. Cea mai mare pondere o are vita domestică, atât ca număr de resturi (38,3% NR), cât și ca număr de indivizi estimați (27,8% NMI). După vită urmează ovicaprinele (27,1% NR și 21,5% NMI), calul (13,4% NR și 12,6% NMI) și porcul (12,2% NR și 11,3% NMI) (Tabelul 2). Câinele nu avea importanță economică, pe resturile de câine identificate nu s-au observat urme lăsate de cuțit.

Tabelul 1. Grupe faunistice identificate în eșantion /
Faunal groups identified in the sample.

Grup animale	NISP	%
Pești	137	4,81
Reptile	4	0,14
Păsări	9	0,32
Mamifere	2698	94,73
Total	2848	100
<i>Homo sapiens</i>	1	-

Resturile de mamifere sălbatice reprezintă numai 7,4% din totalul resturilor identificate. S-au identificat șapte specii, dintre care cerbul (3,4% NR) și mistrețul (3%) au cea mai mare importanță. Speciile identificate sunt: cerb, mistreț, căprior, bour, iepure, lup și vulpe. Cerbul este o specie care preferă păduri întinse, el fiind identificat în eșantionul de la Babadag; actualmente este o specie al cărei areal de distribuție s-a restrâns la zona carpatică. Bourul, dispărut din fauna României, este o specie care prefera zona de lizieră; de la acesta s-a identificat o falangă distală (Fig. 4). Cornul de cerb reprezenta materie primă pentru obținerea unor obiecte utilitare, printre resturile din eșantion identificându-se și fragmente care au urme de tăiere (Fig. 5).

Resturile de pești provin de la sturioni, somn, crap iar de la reptile s-au identificat plăcuțe dermice din carapacea și plastronul unor broaște țestoase.

Tabelul 2. Cuantificare resturilor de mamifere identificate în eșantion /
Mammal's remains quantification.

Specie	NR	%	NMI	%
<i>Bos taurus</i>	511	38,36	22	27,85
<i>Equus caballus</i>	179	13,44	10	12,66
<i>Canis familiaris</i>	20	1,50	2	2,53
<i>Ovis aries/Capra hircus</i>	361	27,10	17	21,52
<i>Sus domesticus</i>	162	12,16	9	11,39
Total mamifere domestice	1233	92,56	60	75,95
<i>Bos primigenius</i>	1	0,08	1	1,27
<i>Canis lupus</i>	4	0,30	2	2,53
<i>Cervus elaphus</i>	46	3,45	6	7,59
<i>Lepus europaeus</i>	3	0,23	2	2,53
<i>Sus scrofa</i>	41	3,08	5	6,33
<i>Capreolus capreolus</i>	3	0,22	2	2,53
<i>Vulpes vulpes</i>	1	0,08	1	1,27
Total mamifere salbatice	99	7,44	19	24,05
Total mamifere identificate	1332	100	79	100

Concluzii

Resturile faunistice analizate aparțin peștilor, reptilelor, păsărilor și mamiferelor, acest ultim grup reprezentând 94,7% din totalul eșantionului. În cadrul grupului mamiferelor cel mai bine reprezentat este cel al mamiferelor domestice (92,5% din totalul resturilor de mamifere identificate), acesta fiind un indicator al importanței pe care o avea creșterea animalelor pentru populația hallstattiană de la Babadag. În cadrul mamiferelor domestice dominantă este vita, urmată de ovicaprine, cal și apoi porc. Între mamiferele sălbatice frecvența cea mai ridicată o are cerbul, urmat de mistreț. A fost identificat și bourul (*Bos primigenius*) specie actualmente dispărută din fauna României.

În comparație cu datele cunoscute până acum din situl de la Babadag⁵, în urma analizei unui lot de materiale mult mai mare se pot observa atât unele puncte comune, cât și unele schimbări. Dacă ne referim la grupele faunistice, putem observa preponderența clară a

⁵ Haimovici 2008.

mamiferelor (peste 92%), mai ales a celor domestice; scăderea ponderii peștilor de la 7,14% la 4,81 % dar și apariția câtorva resturi de la reptile și păsări.

În privința speciilor domestice identificate, putem sesiza o ierarhie oarecum asemănătoare, cu excepția porcului (*Sus domesticus*), care scade ca procentaj de la 18,42% la 12,16%.

Speciile vâdate au o pondere mai redusă, dar nu neglijabilă, în toate așezările atribuite culturii Babadag. Putem observa preferința vânării unor animale de talie mare și medie, precum cerbul (*Cervus elaphus*), căpriorul (*Capreolus capreolus*) și mistrețul (*Sus scrofa*); pentru prima oară a fost identificat la Babadag bourul (*Bos primigenus*). Alte specii de mamifere sălbatice identificate sunt: iepurele de câmp (*Lepus europaeus*), bursucul (*Meles meles*), vulpea (*Vulpes vulpes*), lupul (*Canis lupus*).

Fără îndoială, datele obținute în urma prelucrării întregului material faunistic de la Babadag pot aduce noi și importante informații privitoare la economia populației hallstattiene timpurii din zona Dunării de Jos și poate constitui în același timp și un adevărat etalon în domeniul arheozoologiei preistorice românești.

Mulțumiri

Studiul a fost realizat în cadrul unui grant al ANCS, CNCS – UEFISCDI, proiect numărul PN-II-RU-TE-2011-3-0146.

Bibliografie

- Ailincăi, S. C. 2011, *Ceramica din siturile culturii Babadag. Cu privire specială asupra descoperirilor din Dobrogea*, Peuce, S.N. 9, 55-178.
- Ailincăi, S. C. 2013, *Începuturile epocii fierului în Dobrogea*, SCIVA, sub tipar.
- Haimovici, S. 2008, *Studiul materialului arheozoologic din așezarea hallstattiană de la Babadag*, Peuce, S.N. 6, 149-164.
- Haimovici, S., Bodî, G. 2003, *Studiul paleofaunei descoperită în trei situri hallstattiene din nordul Dobrogei*, Peuce, S.N. 1, 477-476.
- Hänsel, B. 1976, *Beiträge zur regionalen und Chronologischen Gliederung der Älteren Hallstattzeit an der Unteren Donau*, vol. 1,2, Bonn.
- Jugănar, G. 2005, *Cultura Babadag*, I, Constanța.
- Morintz, S. 1964, *Quelques problèmes concernant la période ancienne du Hallstatt au Bas Danube a la lumière des fouilles de Babadag*, Dacia, N.S. 8, 101-118.
- Morintz, S. 1987, *Noi date și probleme privind perioadele hallstattiană timpurie și mijlocie în zona istro-pontică (Cercetările de la Babadag)*, Thraco-Dacica 8, 1-2, 39-71.
- Vasilescu-Ureche, R., Haimovici, S. 1976, *Studiu preliminar al materialului faunistic din așezarea hallstattiană de la Rasova–Malul Roșu*, Pontica 9, 29-36.

Fig. 1. Procese cornulare de *Capra hircus* /Horncores of *Capra hircus*.

Fig. 2. Craniu de *Equus caballus* / *Cranium of Equus caballus*.

Fig. 3. Fragment de craniu de *Sus domesticus* / *Cranium fragment of Sus domesticus*.

Fig. 4. Falangă distală de *Bos primigenius* / *Distal phalanx of Bos primigenius*.

Fig. 5. Fragmente de corn de *Cervus elaphus* cu urme de taiere /
Horncore of Cervus elaphus with cutting traces.